

Cumartesi Anneleri/İnsanları 975. Hafta Gözlem Raporu

Gözlemlenen etkinlik/toplantı/yürüyüş: Cumartesi Anneleri/İnsanları 975. Hafta Buluşması – Galatasaray Meydanı (Beyoğlu, İstanbul)

Gözlem tarihi: 2 Aralık 2023

Gözlemci kişi ve kurumlar: Avrupa Parlamentosu Daimi Türkiye Raportörü Nacho Sánchez Amor, Hakikat Adalet ve Hafıza Çalışmaları Derneği (Hafıza Merkezi), Medya ve Hukuk Çalışmaları Derneği (MLSA), Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TIHV), Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi

Gözlemci toplantı alanına varış: 09.50

Gözlemci alandan ayrılma: 12.13

Gözlem ve gözlem yöntemi hakkında:

Birleşmiş Milletler Evrensel Olarak Tanınan İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması ve Geliştirilmesinde Toplumsal Kuruluşların (Organların), Grupların ve Bireylerin Hakları ve Sorumlulukları Üzerine Bildirgesi'nin¹ 6(c) maddesi, “İnsan haklarına ve temel özgürlüklere hem hukuksal olarak hem de pratikte uyulması yönünde inceleme, araştırma, saptama, değerlendirme, bu yollar ve diğer uygun yollarla kamunun dikkatini bu sorun üzerine çekme hakkı vardır” hükmüyle hak savunucuları ve hak örgütlerinin insan hakları ihlallerine yönelik çalışmalar yapmalarını ve bu çalışmaları hak ihlalleri hakkında farkındalık yaratmak amacıyla kamuoyuyla paylaşmalarını güvence altına almaktadır.

Rapordaki imzacı kurumlar, yukarıda belirtilen maddede güvence altına alınan hak kapsamında² Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın barışçıl eylemlerini gözlemektedir. Kurumlar, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı'nın (AGİT), “Barışçıl Toplanma Özgürlüğünün İzlenmesine İlişkin Kılavuz”da³ belirtilen yöntemleri gözlem faaliyetlerinde esas almaktadır.

Gözlemci kurumlar, barışçıl toplanma özgürlüğünün kullanılmasını engellemeye yönelik müdahalelerin sonucu olarak ortaya çıkan insan hakları ihlallerini tespit etmek, belgelemek ve ihlallerin önlenmesi için savunuculuk faaliyetleri yürütebilmek amacıyla kılavuzda da belirtildiği gibi çeşitli izleme ve belgeleme yöntemleri ile gözlem faaliyetlerini

¹ UN Declaration on the Right and Responsibility of Individuals, Groups and Organs of Society to Promote and Protect Universally Recognized Human Rights and Fundamental Freedoms, <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N99/770/89/PDF/N9977089.pdf?OpenElement>.

Türkçe gayri resmi tercümesi için bkz. <https://www.ihd.org.tr/ble-mletler-san-haklari-savunucularinin-korunmasi-bdges/>

² Bu hak, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde de öngörülmektedir: *Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme Madde 19*: “Herkes, düşüncelerini açıklama hakkına sahiptir; bu hak, herkesin, ülkesel sınırlara bağlı olmaksızın her çeşit bilgiyi ve fikri, sözlü, yazılı ya da basılı biçimde, sanat eserleri biçiminde ya da kendi seçeceği herhangi bir başka biçimde araştırma, edinme ve iletme özgürlüğünü de içerir.”

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Madde 10: “1. Herkes ifade özgürlüğü hakkına sahiptir. Bu hak, kamu makamlarının müdahalesi olmaksızın ve ülke sınırları gözetilmeksizin, kanaat özgürlüğünü ve haber ve görüş alma ve de verme özgürlüğünü de kapsar. Bu madde, Devletlerin radyo, televizyon ve sinema işletmelerini bir izin rejimine tabi tutmalarına engel değildir.”

³ OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights, *Handbook on Monitoring Freedom of Peaceful Assembly*, https://www.osce.org/files/f/documents/d/1/473439_0.pdf

desteklemektedir.⁴ Bu kapsamda gerekli görülmesi durumunda sosyal ve yaygın medya taraması, mahkeme kararları, mülki idare amirlerinin karar ve duyuruları, kolluk kuvvetlerinin yazışma ve tutanakları gibi belgelerin değerlendirilmesi ve hak ihlallerine maruz kalan kişilerle mülakat yapılması gibi farklı izleme ve belgeleme yöntemlerine başvurulmaktadır.

Gözlem raporları, gözlemlenen buluşmayı takip eden cuma günleri kamuoyu ile paylaşılmaktadır.

Toplantı öncesi duruma ilişkin notlar:

1. Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın gözaltında kaybedilen sevdiklerinin akıbetini sormak ve adalet taleplerini dile getirmek için bir araya geldikleri mekan olan Galatasaray Meydanı'ndaki eylemi gözlemek üzere gelen iki gözlemci, 09.50'de Taksim Meydanı'ndan Galatasaray Meydanı yönüne doğru yürümeye başladı.
2. 09.55'te İHD İstanbul Şubesi'nin bulunduğu Çukurlu Çeşme Sokak'a varan gözlemciler, TİHV ve İHD'nin 24 Ekim 2023 tarihinde Brüksel'de gerçekleştirdikleri görüşmede ilettikleri daveti kabul ederek Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın 975. hafta buluşmasını gözlemci kurumlar ile birlikte gözlemek üzere 2 Aralık'ta İstanbul'a gelen Avrupa Parlamentosu Daimi Türkiye Raportörü Nacho Sánchez Amor'un dernek binasına girdiğini gördü.⁵
3. Nacho Sánchez Amor'un İHD İstanbul Şubesi'ne vardığı 09.55 itibariyle dernek yakınında sivil giyimli ya da üniformalı herhangi bir polis memurunun bulunmadığı gözlemlendi.
4. Nacho Sánchez Amor ile İHD İstanbul Şubesi'nde gözlemin esasları ve önceki gözlemlerde tespit edilen hususların konuşulduğu görüşmenin ardından Galatasaray Meydanı'na gitmek üzere 10.56'da dernek binasından çıkan bir gözlemci, sivil giyimli iki polis ile rütbeleri öğrenilemeyen biri siyah ceketli ve sakallı, diğeri ise siyah ceketli, sakallı ve güneş gözlüklü iki polis amirinin derneğin girişine yakın bir noktada beklediklerini gördü.
5. Gözlemci, 10.59'da Büyük Parmakkapı Sokak üzerinden İstiklal Caddesi'ne çıktı.11.02'de kenarlarında yer alan şeritlerden Güvenlik Şube'ye ait olduğu anlaşılan yelekleri ellerinde tutan sivil giyimli üç polis memurunun, Taksim Meydanı yönünde, Galatasaray Meydanı'na uzaklığı yaklaşık 180 metre olan Balo Sokak'ın köşesinde beklediklerini gördü.
6. 11.03'te polislerin sevkiyatı için kullanılan, sivil plakalı iki minibüsün Galatasaray Lisesi önünde park halinde olduğu görüldü. Sivil giyimli polislerin, çalışır durumda olan araçların içinde ve etrafında bekledikleri gözlemlendi.

⁴ a.g.e, sf. 14

⁵ Söz konusu davetin detayları için bkz. <https://tihv.org.tr/duyurular/ap-turkiye-raportoru-cumartesi-anneleri/>

7. Aynı sırada, sivil giyimli polisler ve rütbeleri öğrenilemeyen amirlerden oluşan 15-20 kişilik polis grubunun, Galatasaray Lisesi'nin Galatasaray Meydanı'na yakın olan köşesinde düzensiz biçimde bekledikleri görüldü.
8. Sürekli olarak demir bariyerler ile kapalı tutulan ve içerisinde emniyete ait araçlar ile çevik kuvvet polislerinin beklediği Galatasaray Meydanı'nda, 11.04 itibariyle yalnızca uzun namlulu silah taşıyan bir polis, mobil zırhlı siperlik ve Yapı Kredi Kültür Sanat'ın duvarına dayanmış polis kalkanlarının olduğu görüldü. Meydanı kapatan demir bariyerlerin önceki hafta olduğu gibi bu hafta da plastik kelepçeler ile birbirine bağlandığı görüldü.
9. İHD İstanbul Şubesi'nin bulunduğu sokaktaki polis sayısının 11.18 itibariyle arttığı gözlemlendi. Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın 14 Ekim 2023 tarihindeki [968. hafta buluşmasında](#) Besna Tosun ve Newroz Ali Tosun'a yönelik işkence ve diğer kötü muamele yasağına aykırı olacak şekilde fiziksel şiddet uyguladığı kayıt altına alınan ve Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın avukatlarının hakkında "işkence" iddiasıyla suç duyurusunda bulunduğu polis amirinin de aralarında olduğu sivil giyimli polislerin dernek binasına yakın bir noktada beklediği görüldü.
10. 11.28'de Beyoğlu Kaymakamlığı ve İstanbul Valiliği'nin resmi web sitelerini kontrol eden gözlemciler, herhangi bir yasaklama kararının kamuoyu ile paylaşılmadığını tespit ettiler.
11. 11.40'da Meşrutiyet Caddesi ile İstiklal Caddesi köşesinde sivil giyimli polislerin ve "Güvenlik Şube" ibareli yelek giyen polislerin beklediği görüldü.

Toplantıya ilişkin notlar:

12. Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın 11.30 itibariyle İHD İstanbul Şubesi'nden ikişer kişilik gruplar halinde çıkmaya başladıkları görüldü.
13. Nacho Sánchez Amor'un da içerisinde bulunduğu gözlemci grubu, 11.30'da Galatasaray Meydanı'na gitmek için İHD İstanbul Şubesi'nden çıkan Cumartesi Anneleri/İnsanları'nı takip etmek üzere 11.32'de dernek binasından çıktı.
14. Rütbesi öğrenilemeyen, turuncu ceketli bir polis memurunun, gözlemcilerin fotoğrafını çektiği görüldü. Aynı polis memurunun, Büyük Parmakkapı Sokak'a doğru yürüyen grubu bir süre takip ettiği ve takip süresince telefonuna bir şeyler yazdığı gözlemlendi.
15. 11.38 itibariyle Galatasaray Lisesi önüne varan gözlemci grubunu, sivil giyimli polislerin izlediği gözlemlendi. Aralarında İkinci Bölge İlçelerden Sorumlu İl Emniyet Müdürü Yardımcısı, Güvenlik Şube Müdürlüğü, Koordinasyon Şube Müdürlüğü, Spor Güvenliği Şube Müdürlüğü'nden Sorumlu İl Emniyet Müdürü Yardımcısı ve Beyoğlu İlçe Emniyet Müdürü'nün de olduğu polis grubunun, Galatasaray Lisesi'nin Galatasaray Meydanı'na yakın olan köşesinde bekledikleri ve gözlemci grubunu izledikleri görüldü.

16. 11.39'da üzerinde "Polis" ibaresi olan lacivert mont giyen iki polisin Galatasaray Meydanı'nda beklemeye başladığı görüldü.
17. 11.39'da polise ait bir anons aracının Galatasaray Lisesi önünde park halinde olduğu görüldü. Üzerlerinde "Güvenlik Şube" ibaresi bulunan yelekler giyen 10-12 kişilik polis grubunun, anons aracına yakın bir şekilde beklediği görüldü.
18. 1 Mart 1995 tarihinde İstanbul'da gözaltına alınan ve ağır işkence izleri taşıyan bedeni aylar sonra kimsesizler mezarlığında bulunan **Hasan Ocak**'ın annesi **Emine Ocak**, 21 Kasım 1980'de İstanbul'da gözaltına alındıktan sonra kaybedilen **Hayrettin Eren**'in kardeşi **İkbal Eren**, 19 Ekim 1995 tarihinde İstanbul'da gözaltında kaybedilen **Fehmi Tosun**'un eşi **Hanım Tosun**, 23 Şubat 1995'te İzmir'de gözaltında kaybedilen 19 yaşındaki **Murat Yıldız**'ın annesi **Hanife Yıldız**, Urfa'nın Siverek ilçesine bağlı Bağlar Mahallesi'nde 6 Aralık 1993 tarihinde gözaltına alınan ve kaybedilen **Hüseyin Taşkaya**'nın eşi **Sultan Taşkaya** ve oğlu **Şerif Taşkaya**, 1994 yılında Batman'da kaybedilen **İbrahim Çelik**'in kızı ve babasının peşinden giden ancak daha sonra kendisinden bir daha haber alınamayan **Edip Çelik**'in kardeşi **Feryal Çelik**, İHD İstanbul Şubesi Gözaltında Kayıplara Karşı Komisyon üyesi **Sebla Arcan** ile İHD Eş Genel Başkanı **Hüseyin Küçükbalaban** ve TİHV Yönetim Kurulu Başkanı **Dr. Metin Bakkalcı**'nın 11.58'de Galatasaray Meydanı'nı kapatan bariyerlerin önüne geldikleri gözlemlendi.
19. Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın Galatasaray Meydanı'nı kapatan demir bariyerlerin önüne gelmesiyle birlikte çok sayıda gazetecinin yanlarına geldiği görüldü. Bu sırada İstiklal Caddesi ile Yeni Çarşı Caddesi kesişiminde bekleyen polis amirlerinden birinin bir başka polis amirine hitaben "Bizden video kaydı alan yok mu? Nerde bizimkiler?" dediği ve diğer amirin "Var, var orada bizden çeken var. En iyi kamera bizimki ..." şeklinde cevap verdiği duyuldu. Ellerinde kamera olan, sivil giyimli polislerin de bu noktaya geldiği ve basın açıklaması yapmaya hazırlanan Cumartesi Anneleri/İnsanları'nı videoya almaya başladıkları görüldü.
20. Galatasaray Meydanı'nı kapatan bariyerler önünde toplanan Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın etrafındaki kalabalıktan dolayı daha iyi gözlem yapabilmek için 12.00 itibariyle Yeni Çarşı Caddesi üzerinde ilerleyerek yer değiştirmeye ve Nacho Sánchez Amor'un diğer gözlemcilerle birlikte durduğu noktaya gitmeye çalışan bir gözlemci, Beyoğlu İlçe Emniyet Müdürü tarafından durduruldu. Emniyet müdürünün "Siz kimsiniz?" sorusuna "Gözlemciyim" cevabı vererek araç trafiğini engellemek için yoluna devam eden gözlemcinin arkasından seslenen emniyet müdürü, "Dur bakayım, bana kibarca cevap vereceksin" diyerek gözlemciyi bir kez daha durdurdu. Gözlemciye hitaben, "Bana öyle yarım ağızla cevap veremezsin. Üzerimize doğru yürüyorsun, neyin gözlemcisisin ben nereden bileyim" diyen emniyet müdürü, gözlemciden kendini tanıtan kartını göstermesini istedi. Gözlemcinin nüfus kimlik kartını göstermesi üzerine "Bu olmaz. Bundan gözlemci olduğumu nereden bileceğim" şeklinde tepki veren emniyet müdürü, gözlemcinin açıklamaları ardından "Tamam, git karşıda dur o zaman" diyerek gözlemciye yönelik müdahalesini sonlandırdı.

21. İHD İstanbul Şubesi Gözaltında Kayıplara Karşı Komisyon üyesi Sebla Arcan'ın 12.02 itibariyle [basın açıklamasını](#) okumaya başladığı görüldü. “Devletin güvenlik güçleri tarafından gözaltına alındıktan sonra varlığı inkar edilen, kendilerinden bir daha haber alınamayan insanların aileleri ve insan hakları savunucuları olarak kayıpların bulunması ve adaletin sağlanması talebimizi kamuoyuyla paylaşmak üzere buradayız” denilerek başlanan açıklamada, amcasının Urfa'nın Siverek ilçesine bağlı Bağlar Mahallesi'nde bulunan evinden asker, polis ve Bucak Aşireti'ne bağlı korucuların oluşturduğu 30 araçlık konvoyla 6 Aralık 1993 tarihinde gözaltına alınan ve zorla kaybedilen **Hüseyin Taşkaya**'nın akıbeti soruldu. Galatasaray Meydanı'ndaki buluşmalarına yönelik sayı kısıtlaması olduğu için Hüseyin Taşkaya'nın ailesinden yalnızca iki kişinin 975. hafta buluşmasına katılabildiği belirtilerek sonlandıran açıklamanın ardından Hüseyin Taşkaya'nın oğlu Şerif Taşkaya açıklama yaptı. Taşkaya, “Babamızın akıbetinin ne olduğu öğrenmek için mücadele ediyoruz. 700. haftadan beri bu alan, gözaltında kaybedilenlerin yakınlarına kapatılmıştı. İşkence ve gözaltılarla mücadelemiz engellenmeye çalışıldı. Bugün de buradan babamızı, yakınlarımızı aradığımız tek yer olan Galatasaray Meydanı'nın açılmasını, gözaltında kaybedilen insanlarımızın akıbetini öğrenmeyi ve kaybedenlerin de yargılanmasını talep ediyoruz” ifadelerini kullandı.
22. Sivil giyimli polis memurlarının, açıklama sırasında Cumartesi Anneleri/İnsanları'na çok yakın mesafede durdukları ve sık sık grubun kaç kişi olduğunu saydıkları gözlemlendi. Rütbesi öğrenilemeyen, sakallı ve siyah ceketli polis amirinin 12 Eylül 1980 askeri darbesinin ardından 13 Eylül 1980 de Ardahan'ın Okçu Köyü'ndeki evinden güvenlik güçleri tarafından gözaltına alındıktan sonra işkenceyle öldürüldüğü ve kaybedildiği Meclis İnsan Hakları İnceleme Alt Komisyonu'nun [raporu](#) ile de ortaya konulan Cemil Kırbayır'ın kardeşi Mikail Kırbayır'a açıklama yapıldığı sırada müdahale ettiği ve Mikail Kırbayır'ı 10 kişilik gruptan uzaklaştırdığı gözlemlendi. Polis amirinin, Mikail Kırbayır'ın yanı sıra Kırbayır'a yakın olarak bekleyen ve Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın basın açıklamasını takip eden kişileri iterek 10 kişilik gruptan uzaklaştırdığı görüldü.
23. Açıklamanın 12.08'de tamamlanmasının ardından Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın ellerindeki karanfillerden bazılarını Galatasaray Meydanı'nı kapatan ve açılmayan demir bariyerlerin üzerinden meydana attıkları, bazılarını ise bariyerlerin üzerine bıraktıkları görüldü.
24. Karanfillerin meydana bırakılmasının ardından Cumartesi Anneleri'nin/İnsanları'nın 12.10 itibariyle ikişerli gruplar halinde İstiklal Caddesi üzerinden İHD İstanbul Şubesi'ne doğru yürümeye başladıkları görüldü. Sivil giyimli polislerin, Cumartesi Anneleri/İnsanları'nı ve gözlemcileri dernek binasına kadar takip ettikleri belirlendi.
25. Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın Galatasaray Meydanı'na karanfil bırakmaları ile sonlanan buluşmaları yaklaşık 12 dakika sürdü. İstiklal Caddesi üzerinde oluşturulan “güvenlik çemberleri” ile Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın buluşmalarının engellendiği ve kayıp yakınları ile hak savunucularının gözaltına alındıkları haftaların aksine bu 12 dakikalık süre içerisinde İstiklal Caddesi, Galatasaray Meydanı ve çevresinde hayatın

olağan akışının, yaya-araç trafiğinin ve bölge esnafının çalışmasının olumsuz şekilde etkilenmediği gözlemlendi.

Toplantı sonrasında ilişkin notlar:

26. Toplantının ardından görüşülen Cumartesi Anneleri/İnsanları ve İHD yöneticileri, [971. haftada](#) başlayan diyalogun devamı uyarınca Galatasaray Meydanı'na karanfillerini bırakabildiklerini aktardı.⁶
27. Derneğin bulunduğu sokaktaki polis varlığının, İHD İstanbul Şubesi tarafından her cumartesi günü 13.30'da gerçekleştirilen "F Oturumu" sırasında da devam ettiği gözlemlendi.
28. 13.43'te Galatasaray Meydanı'ndan geçen gözlemciler, buluşma öncesinde meydanın dışına çıkarılan midibüslerin ve çevik kuvvet polislerinin tekrar meydana getirildiğini gördüler.

Hukuki durum:

Anayasa Mahkemesi (AYM), Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın 25 Ağustos 2018 tarihinde düzenlenen 700. hafta buluşmasının Beyoğlu Kaymakamlığı tarafından yasaklanmasının ve polisin sert müdahalesinin Anayasa'nın 34. maddesince garanti altına alınan "toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının" ihlali olduğuna dair iki ayrı karar verdi. AYM, o gün gözaltına alınanlar arasında bulunan Cumartesi İnsanları'ndan [Maside Ocak Kışlakçı başvurusunda](#) oy çokluğuyla aldığı kararının "yeni ihlallerin önlenmesi için" Beyoğlu Kaymakamlığı ve Adalet Bakanlığı'na; 700. hafta buluşmasına katılan İnsan Hakları Derneği (İHD) İstanbul Şube Başkanı [Gülseren Yoleri başvurusunda](#) oy birliği ile aldığı kararının ise Adalet Bakanlığı'na gönderilmesine karar verdi.

Polis müdahalesine dayanak olarak gösterilen yasaklama kararında 700. hafta buluşması için bildirim yapılmamış olması gerekçe olarak öne sürülmüştü. AYM, kararlarında toplantı ve gösterilere yönelik müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının ve orantılı olduğunun ispatının gerektiğine dikkat çekti. İdari makamların toplantı ve gösteri yürüyüşlerini otomatik olarak yasaklama yoluna gitmek yerine bu hakkın etkin kullanımını sağlamaya yönelik pozitif yükümlülükleri olduğunu hatırlatan AYM, Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın 1995 yılından bu yana barışçıl bir şekilde toplandıklarına dikkat çekerek idarenin bu etkinliğin yapılacağına ilişkin olarak önceden bilgisi olmadığını iddia edemeyeceğine kanaat getirdi. Buna ek olarak AYM, Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın "gözaltında kaybedilen yakınlarının bulunması ve kamuoyunda farkındalık yaratılması için oturma eylemi düzenlemek istemesinin demokratik bir toplumda saygı ile karşılanması gerektiği"ne hükmetti.

⁶ 8 Kasım 2023 tarihinde gerçekleştirilen TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu Toplantısı sırasında Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi (HEDEP) Urfa Milletvekili Dilan Kunt Ayan'ın İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya'ya Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın buluşmalarına yönelik haftalardır devam eden polis engellemelerini sorması üzerine Yerlikaya "Cumartesi Anneleri'nin yaşadığı mağduriyettir. En kısa zamanda sürede çözüm üreteceğiz. Bu hafta gördünüz gözaltı yapmadık," yanıtını verdi. (Kaynak: "[Ali Yerlikaya: Cumartesi Anneleri'nin yaşadığı mağduriyettir.](#)" *Gazete Duvar*, 08.11.2023.)

Cumartesi Anneleri/İnsanları, AYM'nin [Maside Ocak Kışlakçı](#) kararının ardından ilk kez 8 Nisan 2023 tarihindeki 941. hafta buluşması için Galatasaray Meydanı'na çıkmak istedi ve polis tarafından engellenerek gözaltına alındı. O haftadan bu yana 13 Mayıs Cumartesi günü hariç her cumartesi, barışçıl eylemlerini gerçekleştirmek için Galatasaray Meydanı'na çıkmaya çalışan Cumartesi Anneleri/İnsanları, 4 Kasım 2023 tarihine denk gelen 971. hafta buluşmasına kadar her hafta polis tarafından engellenerek gözaltına alındı. 4 Kasım'daki buluşma sırasında da engellenerek kolluk kuvveti tarafından "güvenlik çemberi" içerisine alınan Cumartesi Anneleri/İnsanları ve hak savunucuları fiili olarak yaklaşık 25 dakika güvenlik çemberi içinde tutulsa da önceki 29 haftanın aksine gözaltı işlemi uygulanmadı.

Gözlemci kurumlar, AYM kararlarının uygulanma durumuna dair şu hususlara dikkat çeker:

Önceki dört hafta olduğu gibi Cumartesi Anneleri'nin/İnsanları'nın 975. hafta buluşması da polis tarafından engellenmemiştir. 2 Aralık 2023 tarihinde gerçekleştirilen 975. hafta buluşmasında Cumartesi Anneleri/İnsanları'na yönelik bir engelleme olmasa da aşağıda belirtilen sebeplerden ötürü AYM'nin [Maside Ocak Kışlakçı](#) ve [Gülseren Yoleri](#) kararlarının uygulandığını söylemek mümkün değildir.

- AYM⁷ ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin⁸ içtihatlarına göre bir toplantının kısıtlanması kavramı, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılması öncesinde, sırasında ve sonrasında yapılan müdahaleleri kapsamaktadır. Bu bağlamda, Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın 975. hafta buluşmasının kolluk tarafından kısıtlandığı tespit edilmiştir. Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın yapmak istedikleri basın açıklaması sırasında gözetim altında tutuldukları gözlemlenmiştir. Basın açıklamasına katılacak kişilerin İHD İstanbul Şube binasından çıktıkları an itibarıyla Galatasaray Meydanı'na ulaşana kadar takip edilmesi ve kişi sayısının 10 olarak kısıtlanması bunun en önemli göstergelerinden biridir.
- Bilindiği gibi Cumartesi Anneleri'nin/İnsanları'nın Galatasaray Meydanı'ndaki buluşmaları, zorla kaybedilen yakınlarının akıbetini soran ve faillerin tespit edilmesini talep eden bir basın açıklaması düzenlemekten ibarettir. Bu gözlem raporunda tespit edilen müdahale ve kısıtlamalar, AYM'nin de işaret ettiği gibi⁹ Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın zorla kaybedilen yakınlarının akıbetine ilişkin kamuoyunda farkındalık oluşturmaya yönelik çalışmalarını da olumsuz şekilde etkilemektedir. Dahası, bu tarz müdahale ve kısıtlamalar Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın AYM'nin de "saygı ile karşılanması" gerektiğini tespit ettiği faaliyetlerinin kriminalize edilmesi çabasının devamı niteliğindedir. Cumartesi Anneleri/İnsanları'na yönelik önceki haftalardaki engelleme ve müdahaleler ile birlikte düşünüldüğünde bu hafta gözlemlenen kısıtlama ve müdahaleler, kolluğun Cumartesi Anneleri/İnsanları'na yönelik müdahalelerinin farklılaşarak devam ettiğini göstermektedir.

⁷ Bkz. Halkevleri Derneği, Başvuru. No: 2015/9174, 7/3/2019, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2015/9174>

⁸ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 11. maddesine ilişkin Rehber*,

https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Guide_Art_11_TUR

⁹ Bkz. Maside Ocak Kışlakçı Kararı Para. 26 ve Gülseren Yoleri Kararı, par. 19.

- Bunlara ilaveten, İHD İstanbul Şubesi’nden Galatasaray Meydanı’na gidene kadar takip etme ve basın açıklamasına katılacak kişi sayısının sınırlandırılması gibi kolluk tarafından gerçekleştirilen kısıtlamalar, Cumartesi Anneleri/İnsanları’nın ve insan hakları savunucularının toplanma özgürlüklerini kullanmaları üzerinde caydırıcı bir etki yaratabileceğini, bu caydırıcı etkinin de kendi başına toplanma özgürlüğüne yönelik bir müdahale olduğunu belirtmek gerekmektedir.¹⁰

Gözlemci kurumlar, Galatasaray Meydanı’ndaki buluşmalara yönelik soruşturmanın sekizinde “kovuşturmaya yer olmadığı” kararı verildiğini hatırlatır:

8 Nisan - 4 Kasım 2023 tarihleri arasında devam eden sistematik engellemelere ve gözaltı işlemlerine rağmen İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından Cumartesi Anneleri/İnsanları’nın buluşmalarına yönelik başlatılan soruşturmanın sekizinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar (takipsizlik kararları) verildi. 941., 943., 948., 949., 952. ve 954. hafta buluşmalarına yönelik başlatılan soruşturmalarda verilen takipsizlik kararları, Cumartesi Anneleri/İnsanları’nın avukatlarına tebliğ edildi.

- 8 Nisan 2023 tarihine denk gelen 941. hafta buluşmasında gözaltına alınan 15 kişi hakkında açılan soruşturmayı sonlandıran soruşturma savcısı, Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nun 13 Haziran 1998 tarihli ve 1998/270 sayılı (1998/8-168 Esas) kararına atıfta bulunarak, “2911 sayılı yasanın 28/1, 32/1 maddesinde düzenlenen direnme suçu açısından; suçun yasal olarak oluşabilmesi için 3 şartın birlikte gerçekleşmesi gerektiği, bunların kanuna aykırı toplantı ve gösteriye katılmak, dağılma yönünde kolluk kuvvetlerinin ihtarı ve ihtara rağmen dağılmama üzerine zor kullanılmasına rağmen dağılmamakta ısrar etme unsurlarının olduğu, bu üç unsurdan toplantıya katılma şartı gerçekleşmesine rağmen diğer iki unsurun şüpheliler açısından oluştuğunun söylenemeyeceği, [...] dosya içerisinde mevcut olan ve şüphelilerin toplantıya katıldığını gösteren tutanaktan herhangi bir kolluk görevlisinin uyarı ve müdahalesinin anlaşılacağı, ihtardan sonra dağılmaları için ne kadar süre beklenildiğine yönelik bir belirleme olmadığının anlaşıldığı” gerekçesiyle takipsizlik kararı verdi. Savcı, 22 Mayıs 2023 tarihli kovuşturmaya yer olmadığına dair kararında AYM’nin vermiş olduğu ihlal kararlarına herhangi bir atıfta bulunmadı.
- 22 Nisan 2023 tarihine denk gelen 943. hafta buluşmasında gözaltına alınan 17 kişi hakkında açılan soruşturmayı sonlandıran soruşturma savcısı, Yargıtay 3. Ceza Dairesi’nin 2022/586 sayılı (2021/6251 Esas) kararına atıfta bulunarak, “2911 sayılı yasanın 28/1, 32/1 maddesinde düzenlenen direnme suçu açısından; suçun yasal olarak oluşabilmesi için 3 şartın birlikte gerçekleşmesi gerektiği, bunların kanuna aykırı toplantı ve gösteriye katılmak, dağılma yönünde kolluk kuvvetlerinin ihtarı ve ihtara rağmen dağılmama üzerine zor kullanılmasına rağmen dağılmamakta ısrar etme unsurlarının olduğu, soruşturmaya konu olayda şüphelilerin eylemlerinin ihtara rağmen dağılmama üzerine zor kullanılmasına rağmen dağılmamakta ısrar etme şeklindeki suçun unsuru oluşturmadığı” gerekçesiyle takipsizlik kararı verdi. Savcı, 13 Temmuz 2023 tarihli

¹⁰ Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 11. maddesine ilişkin Rehber, par. 74-75.

takipsizlik kararında AYM'nin vermiş olduğu ihlal kararlarına herhangi bir atıfta bulunmadı.

- 27 Mayıs 2023 tarihine denk gelen [948. hafta buluşmasında](#) gözaltına alınan 16 kişi hakkında açılan soruşturmayı sonlandıran soruşturma savcısı, Yargıtay 3. Ceza Dairesi'nin 2022/586 sayılı (2021/6251 Esas) kararına atıfta bulunarak, “2911 sayılı yasanın 28/1, 32/1 maddesinde düzenlenen direnme suçu açısından; suçun yasal olarak oluşabilmesi için 3 şartın birlikte gerçekleşmesi gerektiği, bunların kanuna aykırı toplantı ve gösteriye katılmak, dağılma yönünde kolluk kuvvetlerinin ihtarı ve ihtara rağmen dağılmama üzerine zor kullanılmasına rağmen dağılmamakta ısrar etme unsurlarının olduğu, soruşturmaya konu olayda şüphelilerin eylemlerinin ihtara rağmen dağılmama üzerine zor kullanılmasına rağmen dağılmamakta ısrar etme şeklindeki suçun unsuru oluşturmadığı” gerekçesiyle takipsizlik kararı verdi. Savcı, 19 Eylül 2023 tarihli takipsizlik kararında AYM'nin vermiş olduğu ihlal kararlarına herhangi bir atıfta bulunmadı. 948. haftada 18 kişinin gözaltına alındığı Beyoğlu İlçe Emniyet Müdürlüğü tarafından hazırlanan “yakalama tutanağı”, ifade tutanakları ve gözlem raporu ile sabit olmasına rağmen 16 kişi hakkında takipsizlik kararı veren savcı, kararın giriş bölümünde o hafta gözaltına alınan Özge Bakır Efe ve İkbal Eren'e yer vermedi.
- 3 Haziran 2023 tarihine denk gelen [949. hafta buluşmasında](#) gözaltına alınan 13 kişi hakkında açılan soruşturmayı sonlandıran soruşturma savcısı, Yargıtay 3. Ceza Dairesi'nin 11 Mayıs 2023 tarih ve 2023/3774 sayılı (2021/4717 Esas) kararına atıfta bulunarak, “kolluk güçleri tarafından zor kullanılmaya başlandıktan sonra şüphelilerin dağılmamakta ısrar ettiklerine (pasif direnişi aşacak nitelikte itme, vurma vb davranışlarla) dair kamu davası açmaya yeter şüphe oluşturacak nitelikte delil bulunmadığı” gerekçesiyle takipsizlik kararı verdi. Savcı, 19 Eylül 2023 tarihli takipsizlik kararında AYM'nin vermiş olduğu ihlal kararlarına herhangi bir atıfta bulunmadı.
- 24 Haziran 2023 tarihine denk gelen [952. hafta buluşmasında](#) gözaltına alınan 13 kişi hakkında açılan soruşturmayı sonlandıran soruşturma savcısı, Yargıtay 3. Ceza Dairesi'nin 11 Mayıs 2023 tarih ve 2023/3774 sayılı (2021/4717 Esas) kararına atıfta bulunarak, “kolluk güçleri tarafından zor kullanılmaya başlandıktan sonra şüphelilerin dağılmamakta ısrar ettiklerine (pasif direnişi aşacak nitelikte itme, vurma vb davranışlarla) dair kamu davası açmaya yeter şüphe oluşturacak nitelikte delil bulunmadığı” gerekçesiyle takipsizlik kararı verdi. Savcı, 19 Eylül 2023 tarihli takipsizlik kararında AYM'nin vermiş olduğu ihlal kararlarına herhangi bir atıfta bulunmadı.
- 8 Temmuz 2023 tarihine denk gelen [954. hafta buluşmasında](#) gözaltına alınan 31 kişi hakkında açılan soruşturmayı sonlandıran soruşturma savcısı, Yargıtay 3. Ceza Dairesi'nin 2022/586 sayılı (2021/6251 Esas) kararına atıfta bulunarak, “2911 sayılı yasanın 28/1, 32/1 maddesinde düzenlenen direnme suçu açısından; suçun yasal olarak oluşabilmesi için 3 şartın birlikte gerçekleşmesi gerektiği, bunların kanuna aykırı toplantı ve gösteriye katılmak, dağılma yönünde kolluk kuvvetlerinin ihtarı ve ihtara rağmen dağılmama üzerine zor kullanılmasına rağmen dağılmamakta ısrar etme unsurlarının olduğu, soruşturmaya konu olayda şüphelilerin eylemlerinin ihtara rağmen dağılmama üzerine zor kullanılmasına rağmen dağılmamakta ısrar etme şeklindeki suçun unsuru oluşturmadığı” gerekçesiyle takipsizlik kararı verdi. Savcı, 19 Eylül 2023 tarihli

takipsizlik kararında AYM'nin vermiş olduğu ihlal kararlarına herhangi bir atıfta bulunmadı. Gözaltı işlemleri sırasında polisin fiziksel şiddetine maruz kalan Murat Çelik hakkında “görevi yaptırmamak için direnme” yönünden yürütülen soruşturmayı da aynı takipsizlik kararı ile sonlandıran savcı, müşteki polis memuru Ali Hıracı'nın iddia ettiği gibi yaralandığına dair herhangi bir görüntü kaydı olmadığını ve Murat Çelik'in gösterdiği direncin “pasif direnme” olarak değerlendirilebileceğini belirterek “görevi yaptırmamak için direnme” suçunun unsurlarının oluşmadığına karar verdi.

Gözlemci kurumlar, AYM kararlarını uygulamayan kolluk görevlileri hakkında yapılan suç duyurularında İstanbul Valiliği tarafından soruşturma izni verilmediğini hatırlatır:

AYM kararlarına rağmen Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın Galatasaray Meydanı'nda buluşmalarını engelleyen kolluk görevlileri hakkında her hafta suç duyurusunda bulunan Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın avukatları, 22 Nisan 2023 tarihindeki 943. hafta buluşmasına müdahale eden emniyet görevlileri hakkında da 16 Mayıs 2023 tarihinde suç duyurusunda bulundu. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı, suç duyurusu üzerine açtığı dosyayı soruşturma izni verilmesi için İstanbul Valiliği'ne gönderdi. Valilik, 2020-2022 yılları arasında Beyoğlu İlçe Emniyet Müdürü olarak da görev yapmış bir ikinci sınıf emniyet müdürünü ön inceleme ve araştırma yapması için 14 Haziran 2023 tarihinde görevlendirdi. Ön inceleme ve araştırmayı 29 günde tamamlayarak raporunu 13 Temmuz 2023 tarihinde valiliğe sunan ikinci sınıf emniyet müdürü, 943. hafta buluşmasının [24 Kasım 2022 tarih ve 2022/1 Sayılı Valilik Genel Emri](#) uyarınca yasaklandığını fakat Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın “ihtara rağmen dağılmamakta ısrar ettikleri”ni ve “orantısız güç kullanmayan” polis memurları tarafından gözaltına alındıklarını iddia etti. Dosyanın sunulduğu gün kararını veren İstanbul Valisi Davut Gül, suç duyurusuna konu emniyet görevlileri hakkında İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'na soruşturma yürütmesi için izin verilmemesine karar verdi. Vali Gül ayrıca emniyet görevlileri hakkında disiplin soruşturması açılmasına gerek olmadığına kanaat getirdi ve dosyanın işleminden kaldırılmasına karar verdi.